

А. Р. Яцюк
студ. IV курсу
спеціальність «Право»
Науковий керівник: к.ю.н., доц. А. В. Левенець

ЕВТАНАЗІЯ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ПРАВА НА ЖИТТЯ

Конституція України в ст. 3 закріплює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1, ст. 3]. Розділ II Конституції України присвячений правам, свободам та обов'язком людини і громадянина. Основним правом людини, відповідно до ст. 27 Конституції є право на життя. Це природне право, яким людина наділяється від моменту народження та згідно законодавства ніхто не має права посягати на нього [1, ст. 27].

Право на життя закріплюється і на міжнародному рівні, зокрема воно відображене в Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про громадянські й політичні права, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ).

В контексті змісту права на життя як на національному, так і на міжнародному рівнях викликають численні дискусії питання, пов'язані із визначенням моменту виникнення та припинення цього права. Одним з таких питань є евтаназія як свідоме переривання життя у зв'язку із невиліковною хворобою та припиненням страждань людини.

Питання евтаназії досліджували такі вчені, як Р. Стефанчук, Б. Юдін, Л. Красицька, А. Зулберт, С. Бородін, О. Тимошук, В. Глушков та інші.

Такі країни, як США, Люксембург, Бельгія, Швеція, Швейцарія вже давно визнали вказану процедуру законною. Україна залишається категоричною в цьому напрямку.

Вперше термін «евтаназія» вжив англійський філософ Френсіс Бекон у своїй праці «Advancement of Learning». На початку XVII століття Френсіс Бекон писав про евтаназію: «...долг медика не только в том, чтобы восстанавливать здоровье, но и в том, чтобы смягчать страдания, вызванные болезнью..., а если недуг признан неизлечимым, лекарь должен обеспечить пациенту легкую и мирную кончину, ибо нет на свете блага большего, нежели подобная эвтаназия...» [2, с. 225].

На сьогодні виділяють такі види евтаназії: активна та пасивна. Активна евтаназія – це проведення певних дій із прискорення смерті невиліковно хворої людини, згідно з її проханням, з метою позбавлення тяжких страждань. Активна евтаназія може бути здійснена також спільними діями лікаря і пацієнта (наприклад, хвора людина вживає певні лікарські засоби, призначені лікарем, які є необхідними для настання смерті). Пасивна (негативна) евтаназія – це

незастосування засобів і невиконання лікарських маніпуляцій, які б підтримували певний час життя важко хворого пацієнта, за умови, що пацієнт висловив прохання не здійснювати медичне втручання [3, с. 199].

Вперше законодавче закріплення права на евтаназію відбулося в штаті Каліфорнія в США, де в 1977 р. було прийнято Закон «Про право людини на смерть», згодом евтаназію було дозволено в штаті Орегон [3, с. 200].

У Нідерландах право на евтаназію легалізували у 2001 році був прийнятий «Закон про припинення життя за бажанням чи допомогу в самогубстві». Нідерланди є єдиною країною в світі, де право на здійснення евтаназії належить не лише медичним працівникам, а й може здійснюватись самостійно за допомогою лікарів, а саме в частині надання хворому на його прохання препаратів, що скорочують життя [3, с. 204].

Але для проведення процедури евтаназії є необхідним дотримання ряду умов: пацієнт повинен страждати на невиліковну хворобу, страждати від нестерпного болю та не мати жодного шансу на життя.

В більшості країн світу, які не легалізували евтаназію, заборона на її проведення та покарання, відображається в кримінальному законодавстві. Проте покарання передбачено більш м'яке, ніж за умисне вбивство.

Категорично проти процедури евтаназії висловлюються такі країни, як Велика Британія, Японія. Україна також доповнює цей список.

У ст. 52 Закону України «Основи законодавства про охорону здоров'я» зазначається «медичним працівникам забороняється здійснення евтаназії – навмисного прискорення смерті або умиртвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань» [4, ст. 52]. Також ця заборона прослідковується в ст. 281 Цивільного кодексу України, де закріплена заборона задовольняти прохання фізичної особи про припинення її життя.

Проте на сьогоднішній день в Україні спостерігаються випадки пасивної евтаназії. Також сьогодні виділяють соціальну евтаназію – коли коштів для лікування пацієнтів недостатньо. Виникають певні дискусії стосовно притягнення винних до відповідальності. Дії винної особи у випадках вчинення пасивної та соціальної евтаназії логічно кваліфікувати за ч. 2 ст. 137, ч. 2 ст. 139, ч. 2 ст. 140 Кримінального кодексу України, при чому в усіх трьох випадках настання смерті є кваліфікуючою ознакою. Проте в країнах, де вже відбулася криміналізація евтаназії, кримінально-правові норми містять привілейований склад злочину, бо вбивство на вимогу невиліковно хворого вважається вбивством при пом'якшуючих обставинах [5].

На міжнародному рівні визнано право на життя, а не право на смерть, на що чітко вказав Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) в рішенні у справі «Прітті проти Сполученого Королівства» («Case of Pretty v. The United Kingdom») від 29.04.2002, зазначивши, що ст. 2 ЄКПЛ вимагає від держав не

лише утримуватися від умисного і незаконного позбавлення життя, а й уживати необхідних заходів для захисту життя людей, які перебувають під їхньою юрисдикцією. Тому ЄКПЛ не може підтверджувати право на самовизначення в сенсі надання людині права вибрати смерть, а не життя. Стаття 2 ЄКПЛ забороняє використання сили, що може спричинити смерть, або будь-які інші дії, що можуть спричинити загибель людині, і, відповідно, не надає жодній особі права вимагати від держави дозволу (сприяння) позбавити себе життя.

Отже, з позиції ЄСПЛ, немає підстав вважати свавіллям те, що закон наголошує на важливості права на життя, забороняючи суїцид зі сторонньою допомогою [6].

Питання легалізації евтаназії на сьогоднішній день є досить суперечливим. Право на життя людини є невід'ємним, людина вправі сама володіти та розпоряджатися ним. З цього випливає, що позбавити себе цього життя чи ні, людина також вправі вирішувати самостійно. Ми вважаємо, що питання евтаназії потребує детального обговорення серед представників, як медичного сектору так і правового, для вироблення розумного співвідношення цього поняття з правом на життя.

Список використаної літератури

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 13.03.2020).
2. Хімченко С. А. Доктринальні підходи до проблеми легалізації евтаназії в Україні. *Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. праць*. 2010. № 55. С. 225–233.
3. Ворона В. А. Право на евтаназію як складова права людини на життя. *Право України*. 2010. № 5. С. 199–205.
4. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ. URL: [zakon2.rada.gov.ua/ laws/show/2801-12/](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12/) (дата звернення: 13.03.2020).
5. Підстави для криміналізації евтаназії в Україні. URL: <http://book.net/index.php?p=achapter&bid=12050&chapter=1> (дата звернення: 13.03.2020).
6. Справа «Прітті проти Сполученого королівства» : Рішення Європейського суду з прав людини від 29.04.2002 № 980_210. URL: <https://rm.coe.int/16803a72c2> (дата звернення: 10.03.2020).